

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנהובסקי זללה"ה

פרשת תרומה תשפ"ד ❖ גליון תקס"ז

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

אסירא למיכל אם כן היאך ייצא בהמוציא דידיה.

או דילמא יש לומר דיכול לצאת, דהרי הוה שוגג, וקיימא לן (משנה ברורה ס"י קצ"ו ס"ק ד) כדעת הט"ז דבאכילת איסור בשוגג חייב בברכה, ואם כן שפיר יוציא חבירו בברכת המוציא. וכן נראה בפשוט.

אך לפי זה לדעת הרמב"ם (פ"א מהל' ברכות ה"ט) דסבירא ליה דאכילת איסור אפילו בשוגג אין לה ברכה, אם כן בנידון דידן לא יוכל להוציא.

ב. כמה גוונים

וכי תימא היאך משכחת לה שאוכל קודם קידוש בשוגג, יש לדון בזה בכמה גוונים,

א. כגון שסובר שהקידוש יין ובאמת אינו יין.

ב. כגון שסובר שיש כשיעור בכוס ובאמת אין, או שטעה ושתה פחות מכשיעור מן הכוס.

ג. כגון שמקדש על שכר שהוא חדש, והוא מיקל בחדש אבל השומע סובר דאסור מדינא ולא רק מחומרא. [ענין בביאור הלכה ס"י רצ"ו סעי' ב' שאם הוא חושש לעצמו שכוס זה של חדש הוא כוס של איסור, אם כן היאך יוצא ידי הבדלה במה שאחר מברך עליו, אע"פ שהאחר אינו סובר כן].

ג. לחלק בין ברכת קידוש לברכות הנהנין

אך מה שכתבנו (באופן ג' ה"ט) בגוונא דאיסור חדש, בזה יש לדון לחלק בין ברכת הקידוש לברכות הנהנין, דנהי דלענין לצאת בברכת הקידוש, כתב בביאור הלכה (ס"י רצ"ו סעי' ב') דלא יהא לשומע קידוש, אך לענין להוציא בברכת הנהנין על השכר, יש קצת לדון דהוה ברכה לשומע לענין שחבירו יכול להוציא, דהרי כיון דלאוכל הוי היתירא וחייב בברכת הנהנין שוב מהני גם לשומע. [א"ת. אולי כוונת רבינו לחלק, דבשלמא לענין קידוש והבדלה בעינן שיהא שם כוס של יין, ויין של איסור לא חשיב יין, משא"כ לענין ברכת הנהנין סגי שהשני חייב לברך הברכה].

כעין זה יש לדון לענין מי שאכל בשר ונוהג כדעת הרמ"א (יו"ד ס"י ל"ט סעי' י"ג) המיקל במיעוץ סירכות ובירך עליו שהכל, אם כן יוכל להוציא בהאי ברכה דשהכל גם את הסוברים כדעת מרן דהוי איסור. אבל אין החילוק ברור.

ד. מהו הנפקא מינה בשוגג

הנה כתב ברב"ד (פ"א מהל' ברכות ה"ט), והיינו לדברי הט"ז הנ"ל שהראב"ד איירי לענין שוגג) דבשוגג מברך לפניו ולאחריה. וקשה התינת לאחריה, כגון דלאחר שבירך נודע לו שהוא אסור, אבל לענין לפניו למאי נפקא מינה הרי חושב שמותר. ויש ליישב בכמה דרכים.

- א. חדא, דהנ"ל אתי שפיר, דנפקא מינה דיהא תורת ברכה לשומע.
- ב. תו, לענין שמכח ברכה זו ממשיך לאכול כשנודע לו שהדבר אסור.
- ג. תו, לענין חבירו היודע שאסור ואינו יכול להפרישו אך יכול להפרישו לומר שייצא בברכתו שלו אם מחוייב לעשות כן.
- ד. תו, לענין לענות אמן על ברכתו.

מצוה הבאה בעבירה

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (כ"ה ב')

כתב בבית הלוי (על התורה) הנה באה פרשת תרומה אחרי פרשת משפטים, דבתחילה קודם שיעשה האדם צדקה בממונו צריך לראות שלא יהיה בממונו חשש גזל, דאם לא כן אין הצדקה מועלת לו כלל, וכמו דלולב הגזול פסול משום "מצוה הבאה בעבירה".

והוה שאמר הפסוק (ישעיה נ"ט י"ד) והוסג אחר משפט וצדקה מרחוק תעמוד, דאחר שהוסג המשפט על כן גם הצדקה שעושים עומדת מרחוק ואינו מועיל להם כלל. והוה שאמר הכתוב (שם נ"ו א') שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות. ועל כן אמר להם תחילה משפטים ואחר כך ציוס על נדבת המשכן.

הקדמה - מצוה הבאה בעבירה לענין ברכה

הנה איתא בגמרא בבא קמא (צ"ד א') תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר הרי גזול סאה של חטין טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה, כיצד מברך, אין זה מברך אלא מנאץ, ועל זה נאמר בוצע ברך נאץ ה'. ורבא (שם) מפרש דטעמא משום דהוה מצוה הבאה בעבירה. [ואם כן אף אם בעלמא שינוי קונה והוה של הגזול מכל מקום לענין ברכה לא מהני].

וכך קיימא לן (שולחן ערוך או"ח ס"י קצ"ו סעי' א') באכל דבר איסור, אף על פי שאינו אסור אלא מדרבנן, אין מזמנין עליו ואין מברכין עליו לא בתחילה ולא בסוף.

אמנם אמרינן (משנה ברורה ס"י קצ"ו ס"ק ד) דהיינו דוקא באוכל האיסור במזיד, אבל באוכל בשוגג, חייב בברכה לפניו ולאחריה ולא אמרינן דהוה בוצע בירך נאץ ה'.

אוכל לפני קידוש

הנה יש לעיין במי שאוכל בשוגג קודם קידוש בשבת, וחבירו עשה קידוש מעליא בפני עצמו, אבל בלחם משנה רוצה לצאת בברכתו. האם חבירו יכול לצאת בברכתו על הלחם משנה.

ויש לדון בזה בג' אנפי, חדא, האם יכול להוציא בהברכה כיון דהיה שוגג. שנית, האם נימא דכיון דאינו איסור עצמי יכול להוציא גם במזיד. שלישית, האם הקידוש חל על הפת שיאכל בסעודה ונמצא דלא עבר על איסור אכילה לפני קידוש.

א. איסור בשוגג

הנה יש לדון האם יכול להוציא בברכת המוציא אע"פ דהוה באיסור דאוכל לפני קידוש דמכל מקום הרי היה שוגג.

א. שורש הספק

שורש הספק, מי נימא דאינו יכול לצאת, דהרי כיון דלהמקדש

ב. המאכל בעצמותו אינו איסור

הנה טענו דיש לדון דלא כהנ"ל, דמי שאוכל קודם קידוש אפילו במזיד, חייב בברכה, דדוקא במאכל איסור לא חשיב ברכה משא"כ בכגון נידון דידון שהמאכל היתר אלא שזמן האכילה אינו ראוי.

הלכך מי שיאכל קודם התפילה או קודם מצוה אפילו במזיד, חייב בברכה לפניו ולאחריה כיון דאין המאכל בעצמותו איסור.

אמנם לענ"ד עדיין צריך ראייה לזה דבפשוטו גם בכהאי גוונא אינו ברכה דהרי מכל מקום אכל באיסור.

אך טענו להכריח האי חילוקא, דאשכחן (שולחן ערוך סי' רע"א סעי' ה') דמי שבירך על אוכל קודם הבדלה ונזכר שלא הבדיל, יאכל על מנת שלא תהא ברכה לבטלה ואחר כך יבדיל.

ותיקשי הא אין כאן ברכה דהרי אכילתו הוה קודם הבדלה, וכי תימא דהוה שוגג, אך הא בשעת האכילה הוה מזיד.

אלא על כרחך חזינו דיש תורת ברכה, וכחילוק הנ"ל דבאופן דלא הוה עצמותו איסור יש תורת ברכה.

יש לדון בהאי הוכחה בכמה אנפי:

א. מותר כדי שלא תהא לבטלה

וכי תימא דהיא הנותנת דכיון דמותר לו לאכול כדי שלא תהא ברכה לבטלה אם כן הוי ברכה על דבר היתר.

אמנם אם כן במברך על כל איסור דרבנן בשוגג, אמאי להרמב"ם הנ"ל אינה ברכה, הרי לאחר ששגג ובירך, מותר לו לאכול מחמת הברכה כדי שלא יהא ברכה לבטלה.

ב. לא עדיף משוגג

אך העירו דהאי היתירא דכדי שהברכה לא תהא לבטלה, לא עדיפא משוגג, ואם כן לרמב"ם אכתי לא מהני הברכה.

וכי תימא דאם מותר לאוכלו אם כן ודאי עדיפא משוגג והוה היתר גמור, אך הרי איכא דסברי (ריטב"א הלכות ברכות פ"ה אות י"ב - י"ג) דגם חולה שיש בה סכנה שאוכל איסורי אכילה לא יברך אע"פ שמצווה לאכול, ונהי דאנן קיימא לן (שולחן ערוך או"ח סי' קצ"ו סעי' ב', סי' ר"ד סעי' ט') שחולה מברך כיון דהיא היתירא, אך עכ"פ האי היתירא מחמת הברכה שלא תהא לבטלה נימא דלא עדיפא משוגג. וצריך עיון בכל הני סברות.

ג. לרמב"ם באיסור עצמי לא ישתה

אך לפי זה לדעת הרמב"ם דגם בשוגג אינו ברכה, בבירך על איסור דרבנן עצמי, (כגון בבירך על חלב תוך ששעות לאכילתו בשר), ליכא למידן דישתה כדי שלא תהא ברכה לבטלה, דהרי אכתי לא הוה היתר גמור אלא חשיב כשוגג, והרי לרמב"ם גם בשוגג אינו מברך.

אלא הא דאמרינן שיאכל כדי שלא תהא לבטלה, היינו דוקא לענין אכילה קודם הבדלה, כיון דהאכילה אינו אסור בעצמותו אלא רק מחמת שהוא לפני הבדלה.

[וצריך לעיין במכתב לחזקיהו (סי' ה') שדן באורך בהני נידונים [אף לענין תענית], ועוד עיין בזכור לאברהם (להר"א אלקטז ז"ל, ח"ב יו"ד אות ב'), מובא בשערי תשובה סי' פ"ט סי' כ"א] לענין אוכל תוך הזמן חלב לאחר בשר כשבירך בטעות. ועוד עיין מה שהבאנו בגליון פרשת וירא תשפ"ב.]

ד. אין מברכין על מים מגולים

הנה לכאורה יש להוכיח כעיקר חילוק הנ"ל, דבשלמא הא דמבואר בתוספתא (דמאי פ"ב אות כ"ד) לענין נזיר דאינו מברך על יין, [והביאה בבית יוסף או"ח סי' קצ"ו סי' א'], אין משם ראייה לסתור חילוק הנ"ל, דבנזיר היין עצמו איסור.

אמנם הרי אף במים מגולים מבואר בתוספתא (שם אות כ"ג כ"ד) דאין מברכין עליו (הביאה בדעת תורה סי' קצ"ו סעי' ג') אע"פ דלכאורה אינו איסור עצמי, דהאיסור רק בארס הנחש.

מעתה יש לדון לענין נידון דידן, דנימא דמוכח מהכא דאין לברך גם באוכל לפני קידוש אע"פ דאינו איסור עצמי.

ה. יין המזוג עם מים בנזיר

הנה לפי האמור דאין מברכין על מים מגולים, יש למידן דהכי נמי אין מברכין על יין לנזיר אף באופן דהיין מזוג עם מים, ולומר דמים מגולים שאני דאסרי חכמים כל המים, לכאורה בפשוטו אינו כן.

[הנה אם היין מזוג ושתאו הנזיר, יש לומר דחייב בבורא נפשות מפאת המים, ותליא ביין המזוג במים והרביעית היא בצירוף המים, אם ילקה נזיר, ולכאורה על המים לא ילקה, דנהי דטפל ליין אבל לא נעשה יין. אך יש לעיין בהא דאימא ברמב"ם (פ"ה מהל' מנזירות ה"ד) דדבש אינו משלים ליין ולמה לא נקט הרמב"ם מים, אלא נימא דמוכח מדבריו דמים מצטרפים. ועיין בצפת פענח על הרמב"ם (פ"ה נזירות ה"א)].

ו. לענין ברכה שאני

הנה בקידוש על סתם יינם יש לדון דלא יצא ידי חובת קידוש כיון דהוה מצוה הבאה בעבירה. [עיין בתשובות מחזה אברהם ח"א סי' מ"ט, ובתשובות הלכות קטנות ח"א סי' י', הובא בבאר היטב סי' רע"ב סי' ב', וסי' קצ"ו סי' א'].

אמנם בקידוש על יין שאסור מחמת האיסור לשתות לפני קידוש, בפשוטו יצא ידי חובת קידוש, דכיון דאין היין אסור בעצמותו אלא רק מבחינת הזמן, דמי למה שכתב בירושלמי (שבת פרק האורג ה"ג) דהטעם שהקורע בשבת יצא ידי קריעה ולא דמי ללולב הגזול כיון דבקורע בשבת אין האיסור בחפץ.

ואם כן הכי נמי נימא בנידון דידן דהברכה על הלחם משנה לא הוה מצוה הבאה בעבירה כיון דאין האיסור בעצמותו.

אמנם יש לדחות דלענין ברכה שאני, דבזה יש לדון דאין חילוק אם האיסור בעצמותו או רק מבחינת הזמן. [א"ה. כמו שמבואר בכמה מקומות דלענין ברכה מחמירין יותר, עיין במה שהבאנו בגליון פרשת תרומה תשע"ט].

ג. האם הקידוש יעלה על הפת

הנה טענו דבנידון דידן הקידוש יעלה על הפת וממילא לא נחשב כאכל קודם קידוש, ואם כן לא עבר על האיסור דאכילה לפני קידוש.

א. אכל פת נתברר שהיין חומץ

הנה נפקא מינה בזה מי ששתה יין ואכל פת, ואחר כך נתברר שהיין היה באמת חומץ, האם צריך לחזור ולקדש.

והנה הדבר מבואר במשנה ברורה (סי' רע"א סי' ע"ח) בשם תשובות רדב"ז (סי' תתע"ט) דאם הפת מונח לפניו אין צריך לקדש שנית, אבל הביא בשער הציון (שם סי' קפ"ז) דדרך החיים (הלכות קידוש על היין בביתו סי"ח) פליג, וכתב בשער הציון (שם) דמסתברא כוותיה. וצריך לומר דנהי דבדעתו לשתות יין בסעודה חייל הקידוש על היין, שאני התם דשם יין חדא הוא. והוסיף בשער הציון (שם) שאם הפסיק ליטול ידיו ודאי לא יחול הקידוש על הפת.

ואם כן ניהדר לנידון דידן, לפי הכרעת המשנה ברורה לא נוכל לחשוב שהקידוש יחול על הפת.

ב. דעתו לשתות יין בהסעודה

אמנם אם דעתו לשתות יין בסעודה לית לן בה שנוטל ידיו, וכן אף אם ישתה חמר מדינה בסעודה, ואם כן הקידוש חייל, ואם כן אין איסור באכילת הפת.

אך אכתי יש לדון דכיון דהקידוש עדיין לא חל בפועל עד שישתה היין בתוך הסעודה ורק אמירתו חלה, היאך יאכל לפני הקידוש, ואם כן אכתי הוה אכילת איסור.

אך אולי נימא דהכל תליא באמירת הקידוש ואין כאן אכילת איסור, והרי חזינו דאע"ג דסעודה מעכבת הקידוש, מותר לאכול דברים קודם הסעודה אע"פ שאין להם שם סעודה.

אך אינו ראייה מכרעת, דבשלמא התם חסר רק הסעודה דאינו גוף הקידוש משא"כ הכא חסר היין שהוא גוף הקידוש.

והנה נפקא מינה נמי במי שהחל לשתות מקידוש ולא שתה מלא לוגמיו אם מותר לו לאכול.

ג. נטילת ידים מפסיק גם בין היין

אך יש לשדות בה נרגא, דכשם שנטילת ידים מפסקת בין היין לפת, הכי נמי מפסקת בין יין ראשון לשני, ובין יין ראשון לחמר מדנה, וכמו דיש ללמוד ממנחת יצחק (חלק י' סי' כ"ב). [עיין שם שכתב דאע"פ שיש לחלק ולומר דדוקא לענין פת לא מהני, משום דעדיין לא היה ראוי לאכול הפת בשעה שקידש כיון דעדיין צריך ליטול ידיו, משא"כ בנידון דידן הרי היה ראוי לשתות היין בשעה שקידש, ואם כן נימא דשפיר חל הקידוש על אותו היין ולא הפסיד במה שהפסיק בנטילת ידים ובאכילת הפת, אך כתב דמכל מקום נראה דאין לחלק].

עניני שבת - סימן שכ"א [ענף ב']

טוּחַן כְּלֵאָחַר יוֹד

הנה ילפינן ממשכן דאם עשה המלאכות בשינוי פטור, מפאת דבעינן דומיא דמשכן, והרי לא הקימו המשכן בשינוי. והנה חזינן דשרינן לעשות מלאכה כלאחר יד כדי לקיים מצוות מילה, דהא איתא במשנה בשבת (קל"ג א') דלצורך מילה צריך להניח עליה כמון טוחן, ובשבת אסור לטוחנו מחמת מלאכת טוחן, ואם לא טחנו מערב שבת, שרי ללועסו בשבת בשינוי קודם המילה, אע"פ דהוה טוחן כלאחר יד.

ותיקשי אמאי לא שרינן גם לענין מלאכת בישול שצריכים לעשות לצורך מצוות מילה:

א. לא שרינן לבשל מים לצורך מילה

הנה חזינן דלא שרי לענין מלאכת בישול, דהנה איתא במשנה בשבת (קל"ד ב') דמרחיצין תינוק במים חמים גם בשבת, קודם המילה ואחר המילה, משום פיקוח נפש, וצריך להכין המים חמים מערב שבת, ואם לא הכין, אין מלין, דאינו יכול לחמם מים בשבת, דמכשירי מילה אין דוחין שבת.

אמנם פליגי הר"ה ורמב"ן בגוונא דנשפכו מקצת המים, ויש לו מספיק מים עבור קודם המילה, אבל אין לו מים עבור אחר המילה, מי אמרינן דלא שרינן למול, כיון דידעינן דלאחר המילה יצטרכו לחלל שבת לחמם מים, וואע"פ דאם באמת ימול יחממו המים, אבל אמרינן ליה שלא ימול וממילא לא יהא פיקוח נפש, וכן דעת הר"ה (מובא בר"ן שבת נ"ג א' מדפי הרי"ף) ורשב"א (שם קל"ד ד"ה הלכה),

או דלמא אמרינן דמהלינן, דאין למצוה אלא מקומה ושעתה, והשתא מחוייב במצוות מילה, ומילה דוחה שבת, ואחר כך לכשיהא פיקוח נפש עבדינן להפיקוח נפש, וכן דעת הרמב"ן (מובא בר"ן שם).

וקיימא לן (בית יוסף יו"ד רס"ו) כר"ה, ואיתא בשולחן ערוך (סי' של"א סע' ט') דבזמן הזה נשתנו הטבעים והתינוק לא צריך מים חמים, אך מכל מקום כשהרופא אומר דצריך מים חמים יהא תליא בפלוגתת הר"ה והרמב"ן.

מעתה תיקשי דאמאי לרמב"ן בנשפכו כל המים אסור לחמם המים קודם המילה, וכן לר"ה אסור אף בנשפכו מקצת המים, וממילא מוכרח לבטל מצות מילה בשינוי, הא לכאורה אכתי איכא עצה דיכול למול, דיניח המים על הכירה כלאחר יד, וכעין הא דשרינן לענין מלאכת טוחן.

ב. מלאכה כלאחר יד, ולהביא דרך כרמלית

וכי תימא דאסור לחמם המים כלאחר יד, דנימא דמדרבנן אסור לעשות מלאכה כלאחר יד, דכמו דמכשירי מילה אינם דוחים איסור דאורייתא דשבת הוא הדין אינם דוחים איסורי דרבנן, כמו דחזינן לענין מלאכת הוצאה, דלא שרינן איסורא דרבנן דהבאת איזמל דרך כרמלית לצורך מילה, כדאיתא בשולחן ערוך (סי' של"א סע' ו') דאם לא הביא איזמל למילה מערב שבת לא יביאנו בשבת, אפילו במקום שאין בו אלא איסור דרבנן, שהעמידו חכמים דבריהם במקום כרת.

אך הרי לאור האמור חזינן דשרינן לעשות מלאכת טוחן כלאחר יד כדי לקיים מצוות מילה, שאם לא טחנו מערב שבת, שרי ללועסו בשבת בשינוי קודם המילה, אע"פ דהוה טוחן כלאחר יד.

חזינן דאיסור דרבנן דעשיית מלאכה כלאחר יד, קל מאיסור דרבנן דהוצאה בכרמלית, ושרינן כלאחר יד לצורך מצוות מילה, ואם כן הכי נמי בנידון דידן נימא דשרי לחמם המים כלאחר יד.

ג. לענין בין השמשות מצאנו איפכא

איברא תיקשי דהא חזינן לענין בין השמשות איפכא, דאיסור הוצאה לכרמלית קל מאיסור כלאחר יד, דהרי איתא בגמרא שבת נ"ו ב') דשרינן בבין השמשות איסורא דרבנן דהוצאה בכרמלית, איברא איסורא דרבנן דכלאחר יד, נראה דלא שרינן דהוי שבות חמורה.

ויש להוכיח כך, דהרי בעירוב תחומין בגוונא דהעירוב ברשות היחיד ושבייתתו ברשות הרבים, לא חייל העירוב, ולא אמרינן דחייל מכיון דיכול לקחתו כלאחר יד, וכמו דאמרינן בגמרא (שם) בגוונא דעירובו בכרמלית דחייל העירוב, משום דשרינן שבות בין השמשות. וכן נקט בשו"ע הגר"ז (סי' שמ"ט אות ג'), והביא הך ראייה מעירובי תחומין, אך במכתב לחזקיהו (מודפס בשדי חמד ח"י, ביצה סוף ל' א') כתב דבאמת שרינן שינוי בין השמשות, ועי' ביאור הלכה סי' שצ"ד סע' ג' לענין מקלקל אם שרינן בין השמשות, א"ה, ועי' תוסי' עירובין ל"ג ב' סד"ה והא).

ואולי לעולם רק בכמון התיירו, דבלועס בשינוי לא מיחזי כלל כמלאכה, וצריך עיון, [שוב ראיתי מובא בשם תורת רפאל (סי' מ"א) דכמון שאני דאינו טוחן גמור מכיון דלא הוה דק דק, עוד כתבו דלעיסה שאני דהוה שינוי גדול].

ד. ימול סמוך לצאת השבת

הנה העירו דלדעת המכתב לחזקיהו (הני"ל באות הקודם) דשרינן לעשות מלאכה כלאחר יד בבין השמשות, אכתי איכא עצה, דימול סמוך לצאת השבת, ובין השמשות יחמם מים בשינוי.

ויש ליישב דעד שיתחמם לוקח זמן, ובעינן שירחצו התינוק סמוך למילה, אך הא חזינן לרמב"ן דמלים ומיד לאחר המילה מבשלים מים אף שלוקח זמן, ואם כן הדרא קושיין.

ה. יבשל ביד שמאל

איברא יש לדון לענין חימום המים איזה שינוי יעשה, ולכאורה יש לומר דיבשל ביד שמאל, דהרי מבואר בגמרא שבת (ק"ג א') דהכותב ביד שמאל פטור, דאין דרך כתיבה בכך.

אמנם לאידך גיסא חזינן בגמרא שבת (צ"ב א') לענין מלאכת הוצאה, דחייב גם במוציא ביד שמאל, וכתב בחיי אדם (כלל ט' סק"ב, ומובא במשנה ברורה סי' ש"מ סק"ב) דכל המלאכות חוץ מכותב, חייב בין בימינו בין בשמאלו, ומביא ראייה מתוספתא (שבת פ"ט הי"ד) דהתולש בשמאלו חייב.

ובחידושי הר"ן (שבת ק"ג א' ד"ה אמר) הקשה מהו החילוק בין מלאכת הוצאה למלאכת כתיבה, ומיישב הר"ן דהוצאה מילתא דשכיחא היא בשמאל כמו בימין, אבל כתיבה שהיא מלאכה דקה, לאו אורח ארעא למיכתב בשמאל.

והקשה בחידושי הר"ן (ק"ל א' ד"ה ר' אליעזר) שיעשה מילה בשמאל, [וצריך לומר דמילה נמי לאו אורחיה בשמאל], ותיירץ דמילה הותרה לגמרי בשבת, [וכתב הטור (יו"ד סי' רס"ד) בשם ה"ר אליעזר הלוי דבשבת לא ימול האב אלא אחר, דלגבי האב הוה פסיק רישיה, ואם הותרה לגמרי לכאורה שרי, וצריך עיון].

ו. מהר"ח אור זרוע

אלא אכתי יש לדון בשינוי אחר, כגון המניח קדירה בשינוי, אמנם בתשובות מהר"ח אור זרוע (סי' ל"א) מבואר דמלאכת בישול שאני, דהמניח כלאחר יד קדירה על אש בשבת, חייב משום מלאכת מבשל, דבמלאכה עצמה, דהיא גוף הבישול, לא נעשה שינוי, [ולפ"ז הוא הדין הזרוע בשבת בשינוי, כיון דבעינן השרשה].

אמנם דעת מהר"ח אור זרוע היא דעת יחידאה. תו, דהרי יש לדון מהו אם מחזיק הקומקום בשינוי ומתקרב לאש וממשיך להחזיקו בשינוי כל הזמן על האש.

והנה חזינן בגמרא שבת (מ' ב') דאם יש שמן על היד ומתקרב למדורה, ומתבשל השמן שבידו, אינו חייב משום מלאכת מבשל, דהרי הוה שינוי, חזינן דגם במלאכת מבשל פטור בשינוי, ותיקשי על מהר"ח אור זרוע.

אלא שמעינן דבכהאי גוונא מודה, דדבריו הם דדוקא בשינוי שנעשה קודם המלאכה, אבל בשינוי בזמן המלאכה, מודה דחשיב שינוי.

ואם כן אכתי תיקשי דבאשתפיך חמימיה, הרי יכול לאחוז הקומקום בשינוי כל הזמן וכהני"ל. ואולי אינו בהוזה.

